

Bezdětní a postoje k rodičovství

Jana Paloncyová

Hana Hašková

Sylva Höhne

Věra Kuchařová

Lucie Žáčková

Spolupráce: Aco Lukić

Workshop v rámci projektu Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů (2018-2022)

8.6.2021

O projektu **Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů (2018 – 2022)...**

- **pětiletý projekt financovaný z institucionální podpory MPSV**
- **každý rok vybraný typ rodiny**
- **smíšená metodologie**
- **2018: Rodiny se třemi a více dětmi; Rekonstituované rodiny**
- **2019: Neúplné rodiny (samoživitelé)**
- **2020: Bezdětní a Homoparentální rodiny**
- **2021: Úplné rodiny s dětmi**

Web projektu: <https://www.vupsv.cz/projekty/?id=338>

Metodologie

1. Demografický a socioekonomický kontext

2. Kvantitativní šetření

- Průřezová témata
- Specifická témata

3. Kvalitativní šetření

Základní demografický kontext I.

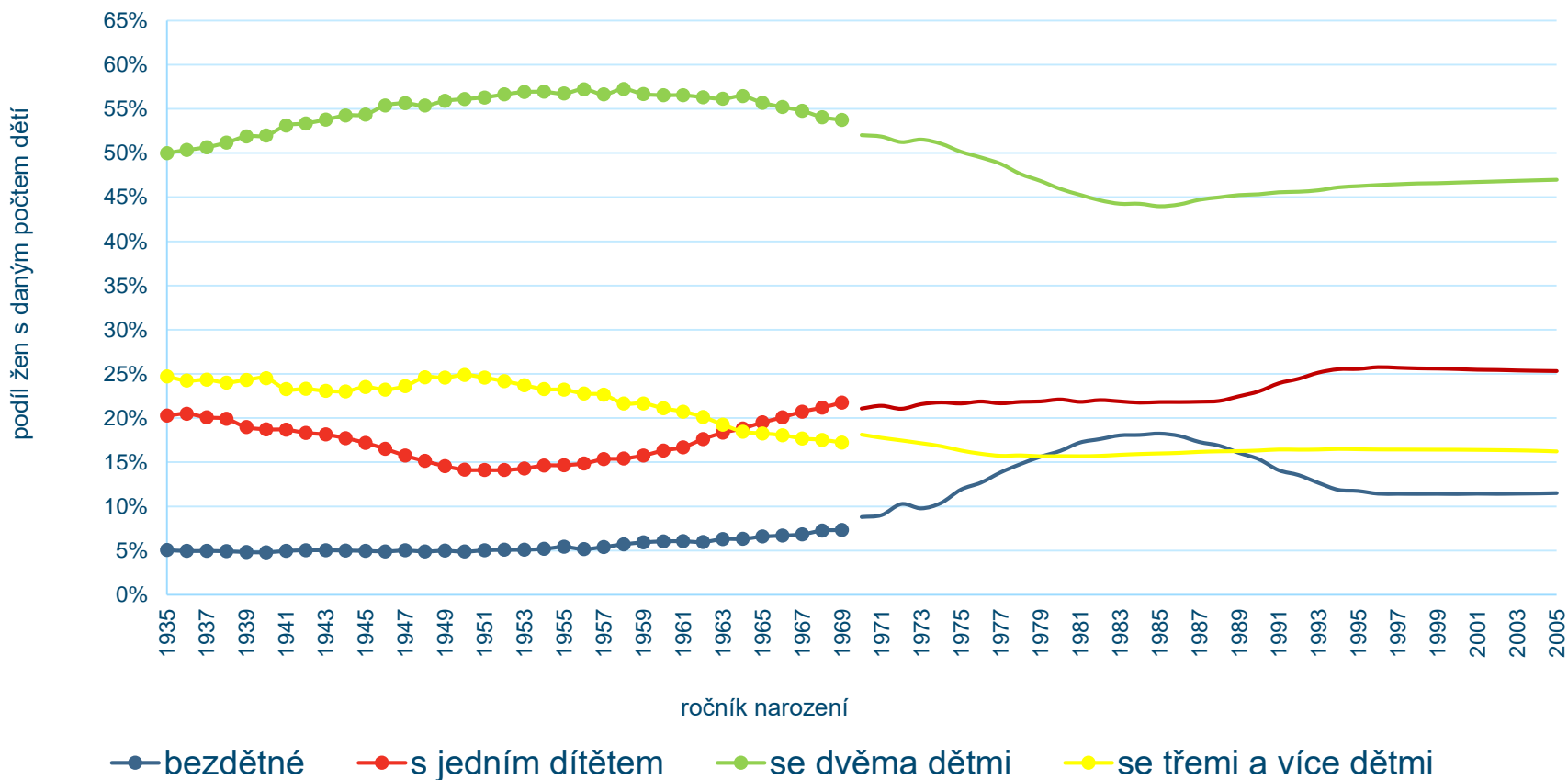
Vybrané ukazatele porodnosti a plodnosti, Česká republika

	2000	2005	2010	2015	2019
počet živě narozených dětí	90 910	102 211	117 153	110 764	112 231
podíl dětí narozených mimo manželství (v %)	21,8	31,7	40,3	47,8	48,2
úhrnná plodnost	1,14	1,28	1,49	1,57	1,71
průměrný věk matek při narození prvního dítěte (v letech)	24,9	26,6	27,6	28,2	28,5
průměrný věk při narození dítěte (v letech)	27,2	28,6	29,6	30,0	30,2

Zdroj: ČSÚ

Základní demografický kontext II.

Podíly žen podle počtu dětí – generační pohled, v %, Česká republika

Bezdětný pár

- **Necelá polovina souboru *Bezdětní 2020***
- **Mezi bezdětnými spolubydlícími páry převládaly ty nesezdané (68 %)**
- **Každý třetí bydlel s rodiči, bez ohledu na věk**
- **Ideál manželství – 63 %; 44 % sňatek do 3 let**

- **Faktory:**
  - **Spokojenost a délka vztahu**
  - **Bydlení mimo domácnost rodičů**
  - **Přání mít dvě děti**

- **Okolnosti:**
  - **Bydlení**
  - **Dobrý vztah (společné soužití, shoda)**

Oddělené partnerství (LAT)

- 14 % souboru *Bezdětní 2020*
- 61 % bydlení s rodiči (75 % mladších 30 let, 50 % starších)
- Soužití s rodiči vyhovuje, ale důvodem LAT je spíše než přání nutnost (pětina přání obou partnerů, podle každého osmého si přání jedno z nich)
- Zejména bytové důvody, ostatní (nezávislost, práce, finance, soukromí) stejně důležité
- Téměř každý třetí LAT by si přál tento status do jednoho roku změnit
- Ti, co bydlí u rodičů – dvě pětiny nemá plány/možnost se stěhovat

Singles

- **Téměř dvě pětiny souboru**
- **54 % u rodičů, více muži než ženy, v mladším věku**
- **Přání svůj status změnit (73 %), z nich většina (58 %) nejlépe do jednoho roku**
- **Ideál: manželství 50 %, sám/LAT, nesezdané soužití po 25 %**
- **Málo příležitostí kde se seznámit (70 %)**
- **Koníčky (68 %), práce (50 %)**
- **Tři pětiny bez zkušenosti s korezidenčním vztahem, každý pátý prožil jeden takový vztah a stejný podíl vícero takových partnerství**

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST!

jana.palencyova@vupsv.cz

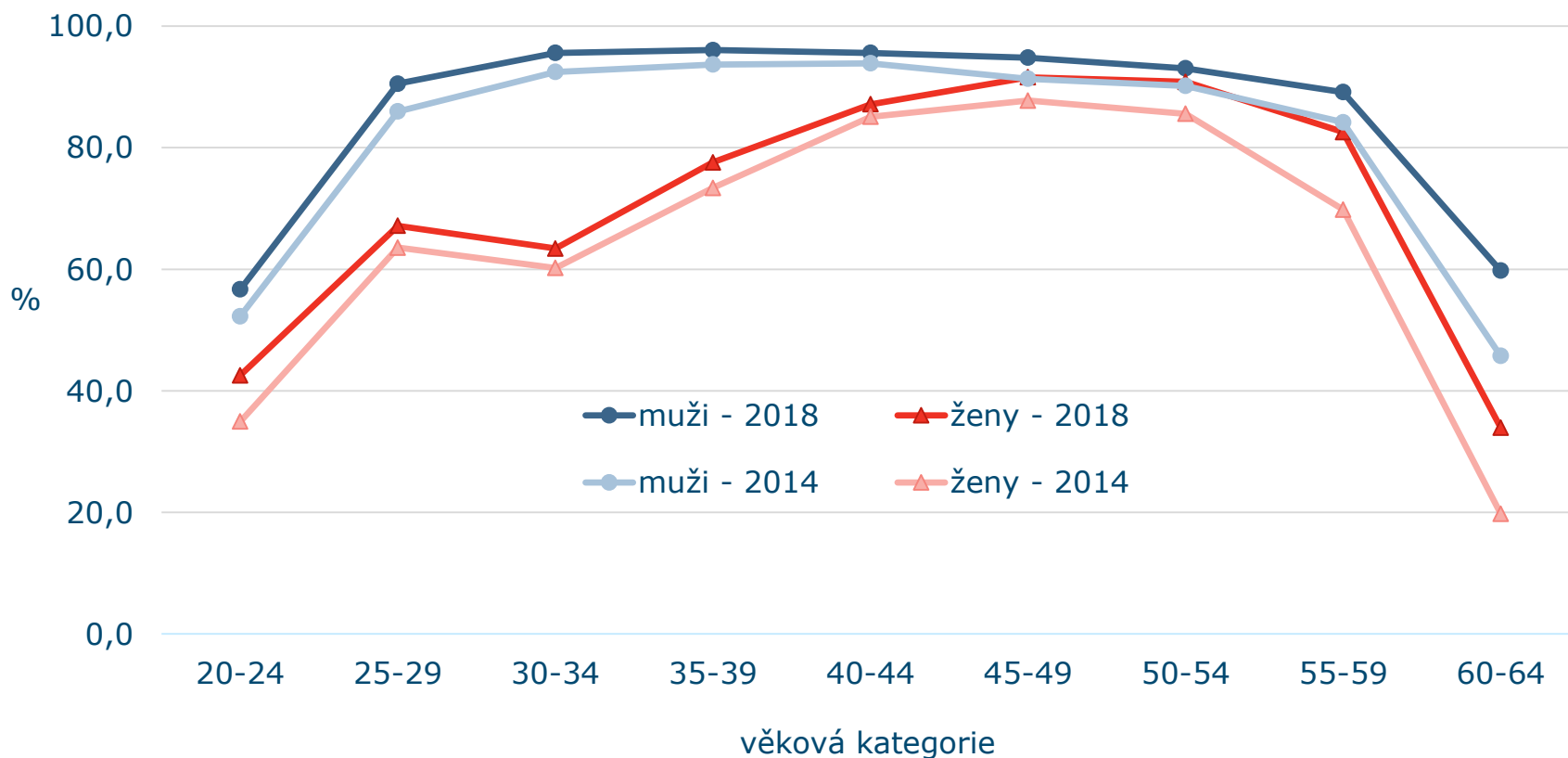
PRÁCE, FINANCE A BYDLENÍ

BEZDĚTNÝCH JEDNOTLIVCŮ A PÁRŮ

Sylva Höhne

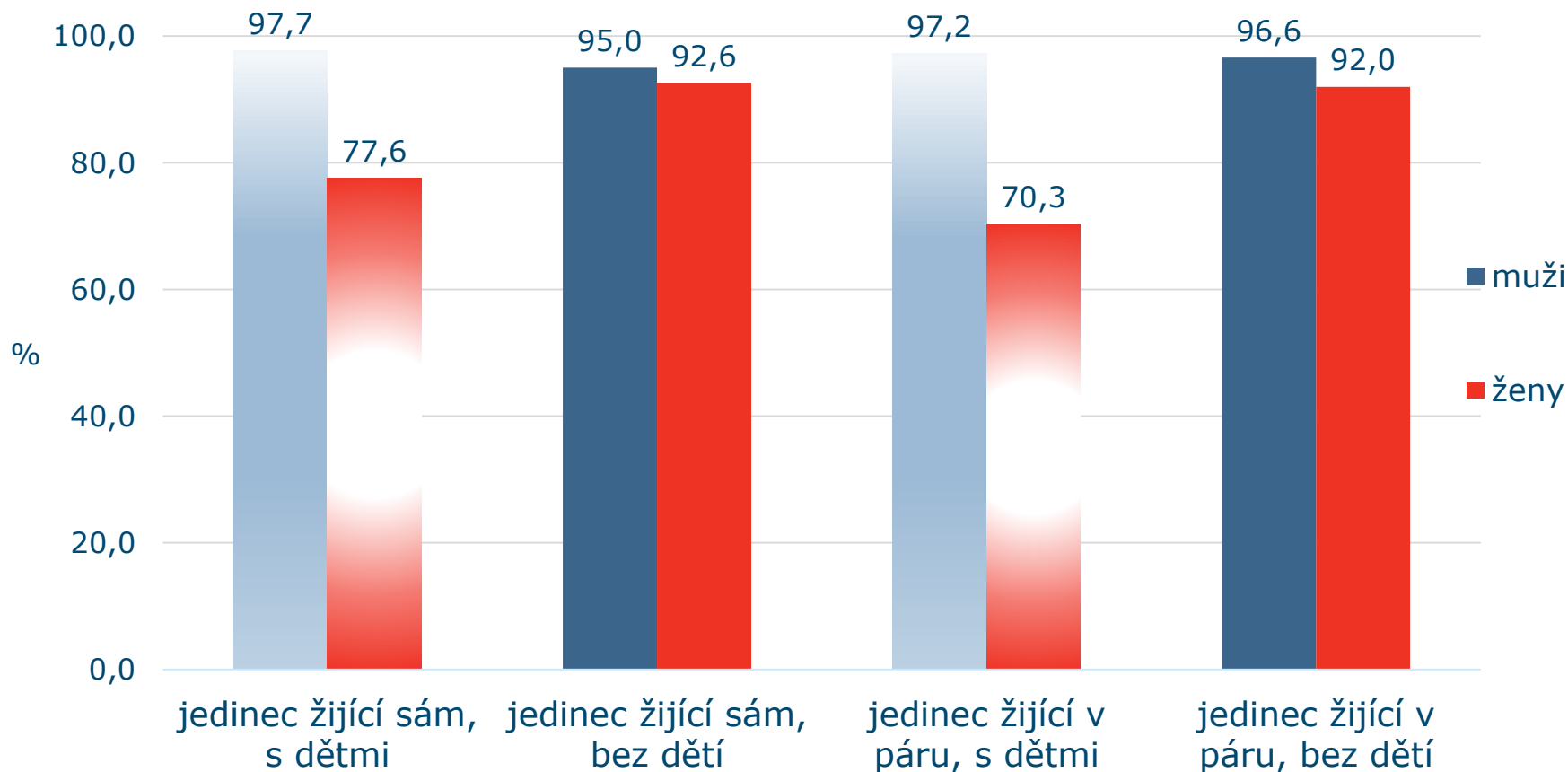
Workshop – Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů – 8. 6. 2021

Míra zaměstnanosti mužů a žen podle věku, 2014 a 2018, v %

Zdroj: OECD Family Database - Employment profiles over the life-course, 2020

Míra zaměstnanosti mužů a žen ve věku 25-49 let, 2018, v %

Zdroj: Eurostat Database - Employment and unemployment, 2020

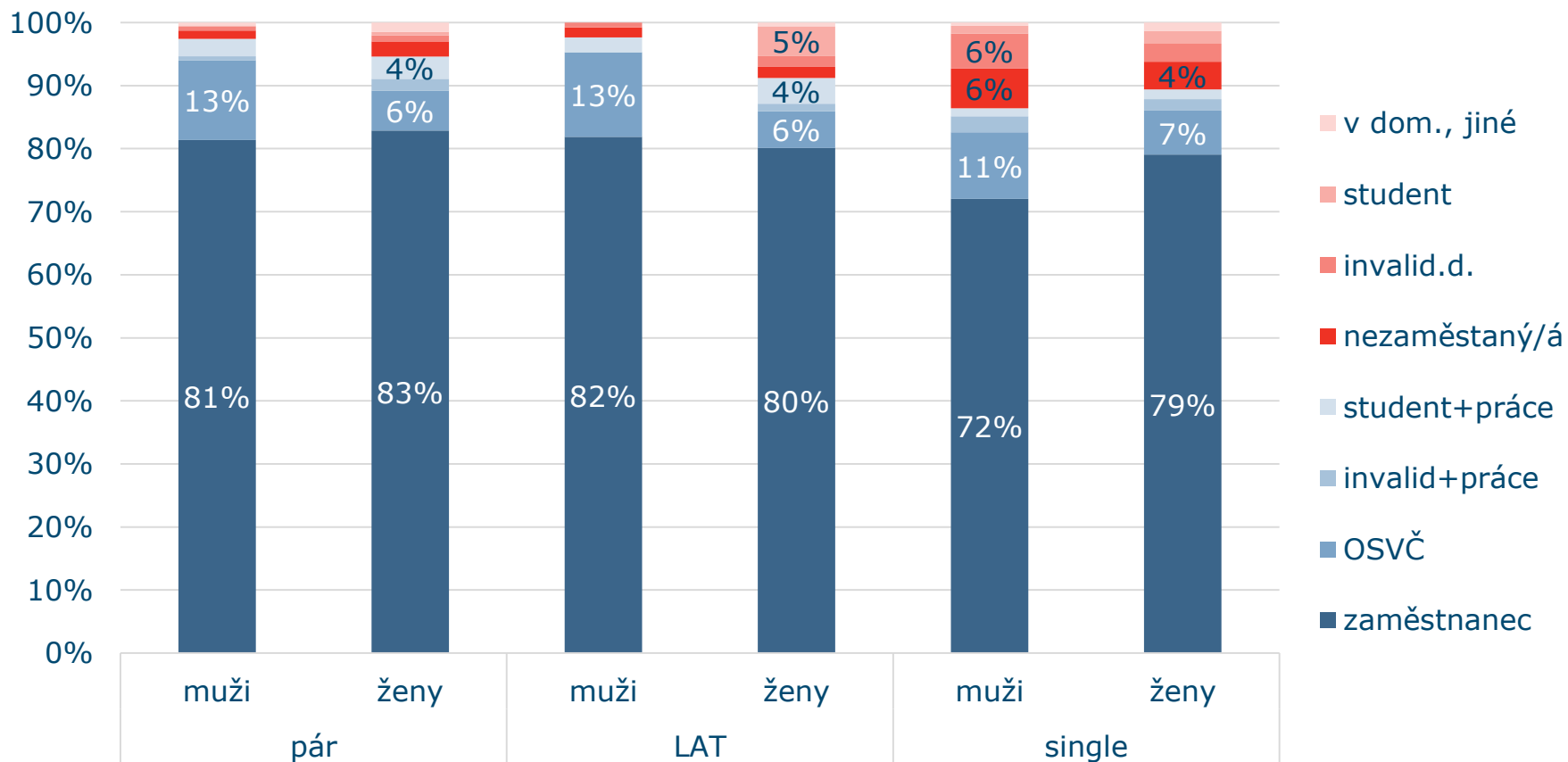
Domácnosti s osobou v čele ve věku 25-44 let: vybrané ukazatele

	jednotlivec muž	jednotlivec žena	partnerský pár bez dětí	partnerský pár s dětmi	samoživitel s dětmi
čistý peněžní příjem na domácnost (Kč)	338 577	287 147	630 294	601 550	308 248
čistý peněžní příjem na spotřební jednotku*	338 577	287 147	420 196	293 333	204 998
struktura čistých peněžních příjmů (v %)					
- pracovní příjmy	92,2	89,8	94,1	86,7	64,9
- sociální příjmy	5,2	7,1	3,4	10,6	17,6
- ostatní příjmy	2,6	3,2	2,6	2,7	17,4
<i>podíl domácností pobírajících sociální dávky (v %)</i>	17,8	20,7	23,0	62,1	49,6
podíl domácností, které si nemohou dovolit ... (v %)					
<i>zaplatit neoč. výdaj</i>	19,3	23,9	19,3	21,5	52,4
<i>dovolená mimo domov</i>	10,9	12,5	11,2	15,8	35,9

Pozn.: * Přepočten na spotřební jednotku podle stupnice spotřebních jednotek EU, která první dospělé osobě v domácnosti přiřazuje váhu 1,0, dalším osobám starším 13 let váhu 0,5 a dětem do 13 let včetně váhu 0,3.

Zdroj: Životní podmínky (SILC 2019)

Sociálně-ekonomické postavení bezdětných ve věku 25-44 let, podle pohlaví a typu partnerství

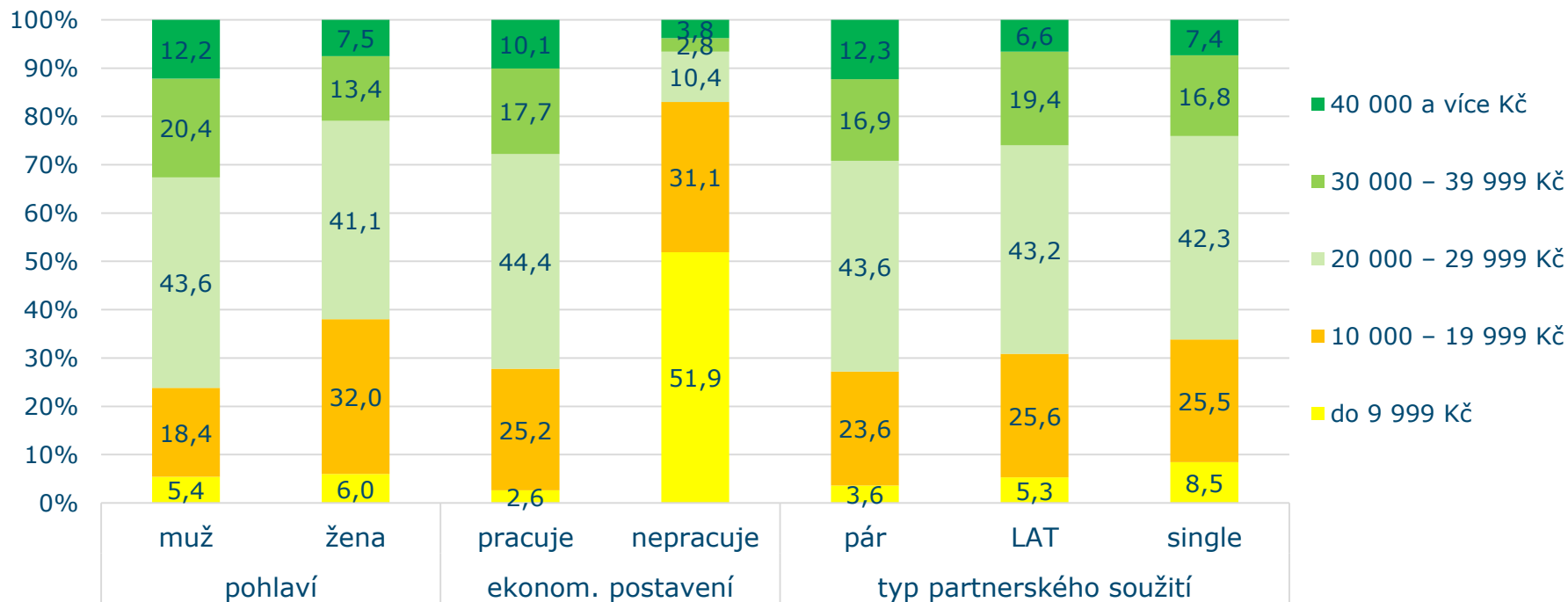
Vybrané charakteristiky pracovní činnosti bezdětných respondentů

- **90 % na plný úvazek:**
  - muži častěji než ženy
  - zaměstnanci a OSVČ častěji než studenti a invalidní důchodci
  - důvody práce na částečný úvazek: zdravotní stav, studium, záměr, kombinace více činností
- **51 % pevná pracovní doba, 10 % směny, 30 % pružná pracovní doba, 8 % zcela flexibilní pracovní doba**
- **18 % má kromě svého hlavního zaměstnání ještě jinou výdělečnou aktivitu**

Osobní čistý měsíční příjem bezdětných respondentů

- uvedlo 81 % dotázaných

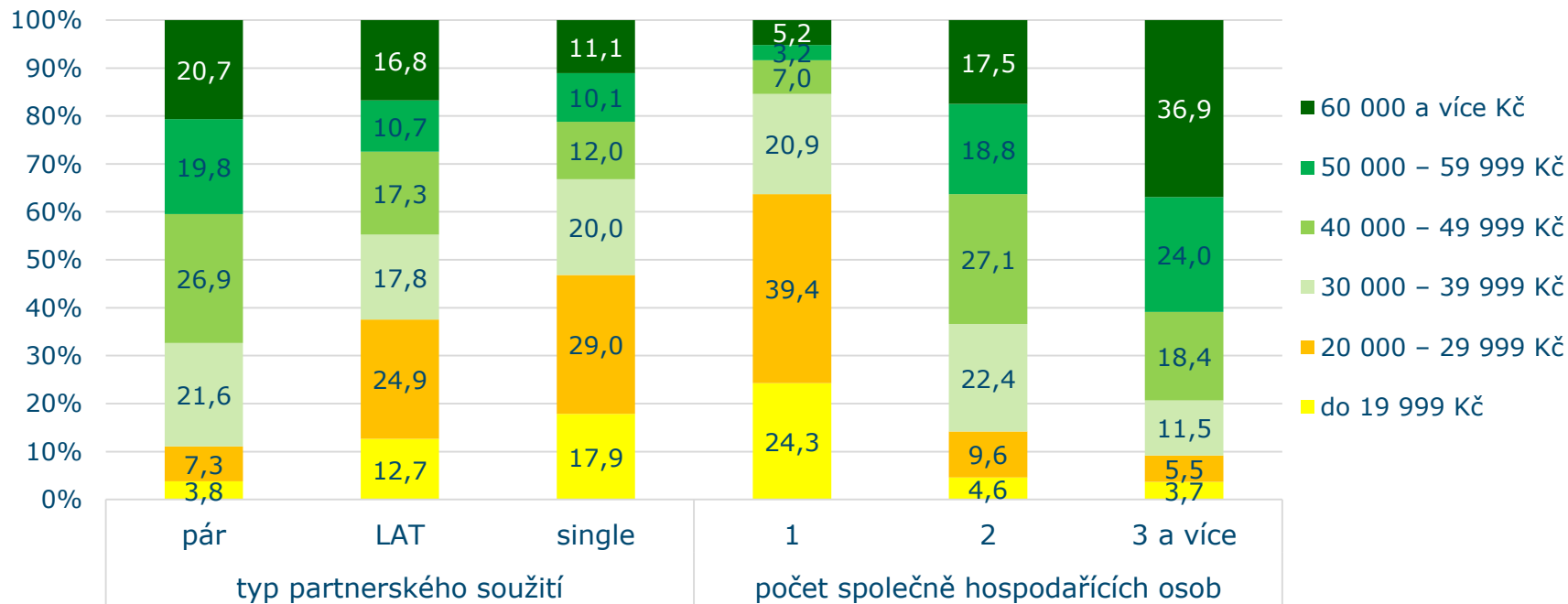

Zdroj: Bezdětní 2020

- vyšší vzdělání, vyšší příjem

Celkový čistý měsíční příjem domácnosti

- uvedlo 75 % dotázaných

Zdroj: Bezdětní 2020

- vyšší počet osob podílejících na společném hospodaření, snadnější vycházení s celkovými příjmy

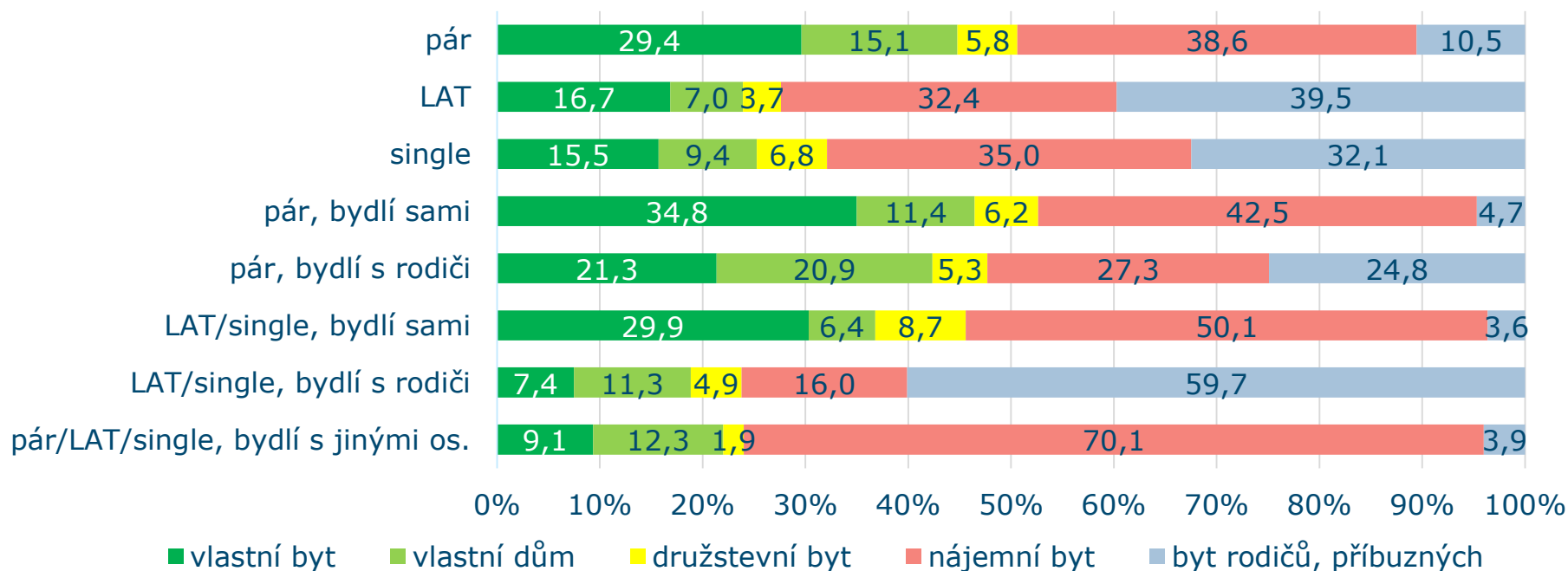
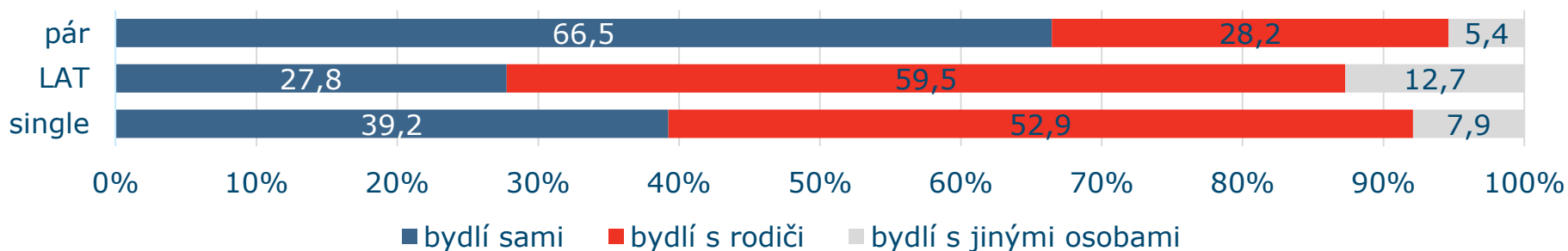
Půjčky

	podíl domácností splácejících půjčky	za účelem		
		řešení bytové situace	pořízení předmětů dlouhodobé spotřeby	zajištění běžných potřeb dom.
pár	48,8	31,9	23,0	6,6
LAT	30,8	17,1	19,4	7,4
single	33,4	18,3	15,3	6,9

Úspory

	ano, pravidelně	ano, občas	ne	nevím
pár	43,2	43,0	12,0	1,8
LAT	41,9	40,3	13,4	4,4
single	38,6	36,9	18,8	5,7

Bytová situace bezdětných respondentů (v %)

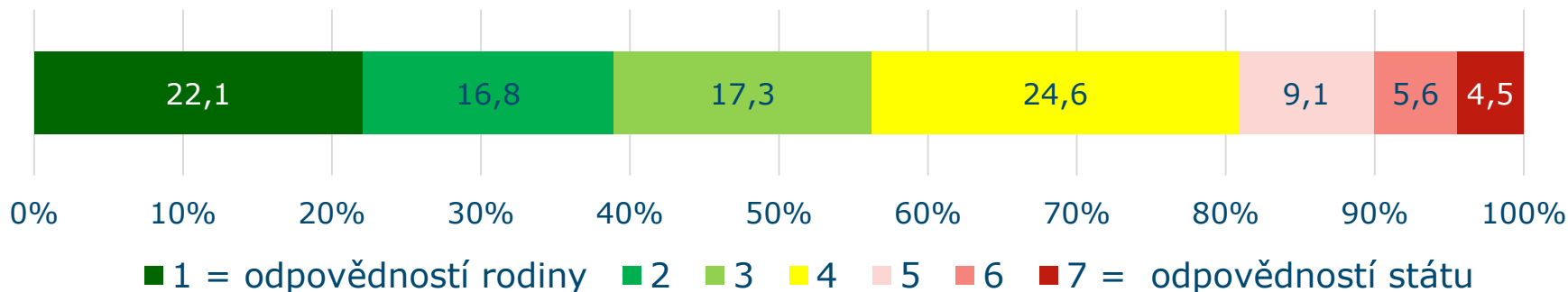

Bydlení – pomoc od rodičů, touha mít vlastní byt

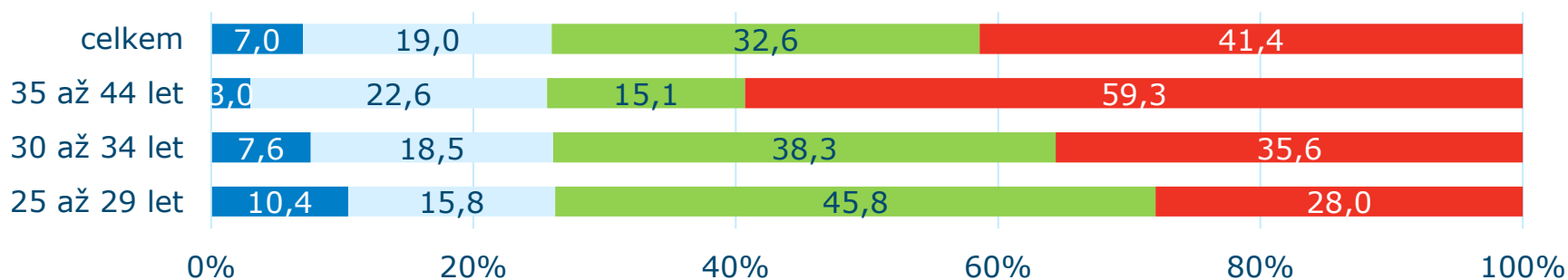
- **40 %** bezdětných respondentů bydlí ve **vlastním bytě, rodinném domě nebo družstevním bytě**
  - Rodiče, někdo jiný z rodiny pomohl s jeho získáním **54 %** z nich
- **36 %** bezdětných respondentů bydlí **v nájemním bytě** a dalších **23 % v bytě rodičů, příbuzných**, přičemž o pořízení vlastního bytu/domu v nejbližších 3 letech:
  - vážně uvažuje **39 %**, resp. **25 %**
  - z finančních důvodů si nemůže dovolit **33 %**, resp. **27 %**
  - neví, ještě není rozhodnuto **17 %**, resp. **18 %**
  - nemá zájem **7 %**, resp. **10 %**
  - nechce, ví, že někdo z rodiny byt přenechá/přepíše/odkáže **3 %**, resp. **14 %**
- ***provázanost s rodičovskými plány***

Bydlení – pomoc od státu

Zajištění bydlení pro rodiny s dětmi je:

Povědomost o státní půjčce na podporu bydlení mladých lidí:

- Ano, program znám a jeho využití bych vážně zvažoval(a)/zvažuji
- Ano, program znám, ale neuvažuji o jeho využití
- Ne, program neznám, ale zjistím si více informací
- Ne, program neznám a ani o něj nemám zájem

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST.

sylva.hohne@vupsv.cz

Plány a postoje k rodičovství

Bezdětní

Lucie Žáčková

Reprodukční přání

Většina si přeje mít v budoucnu dítě (73 %)

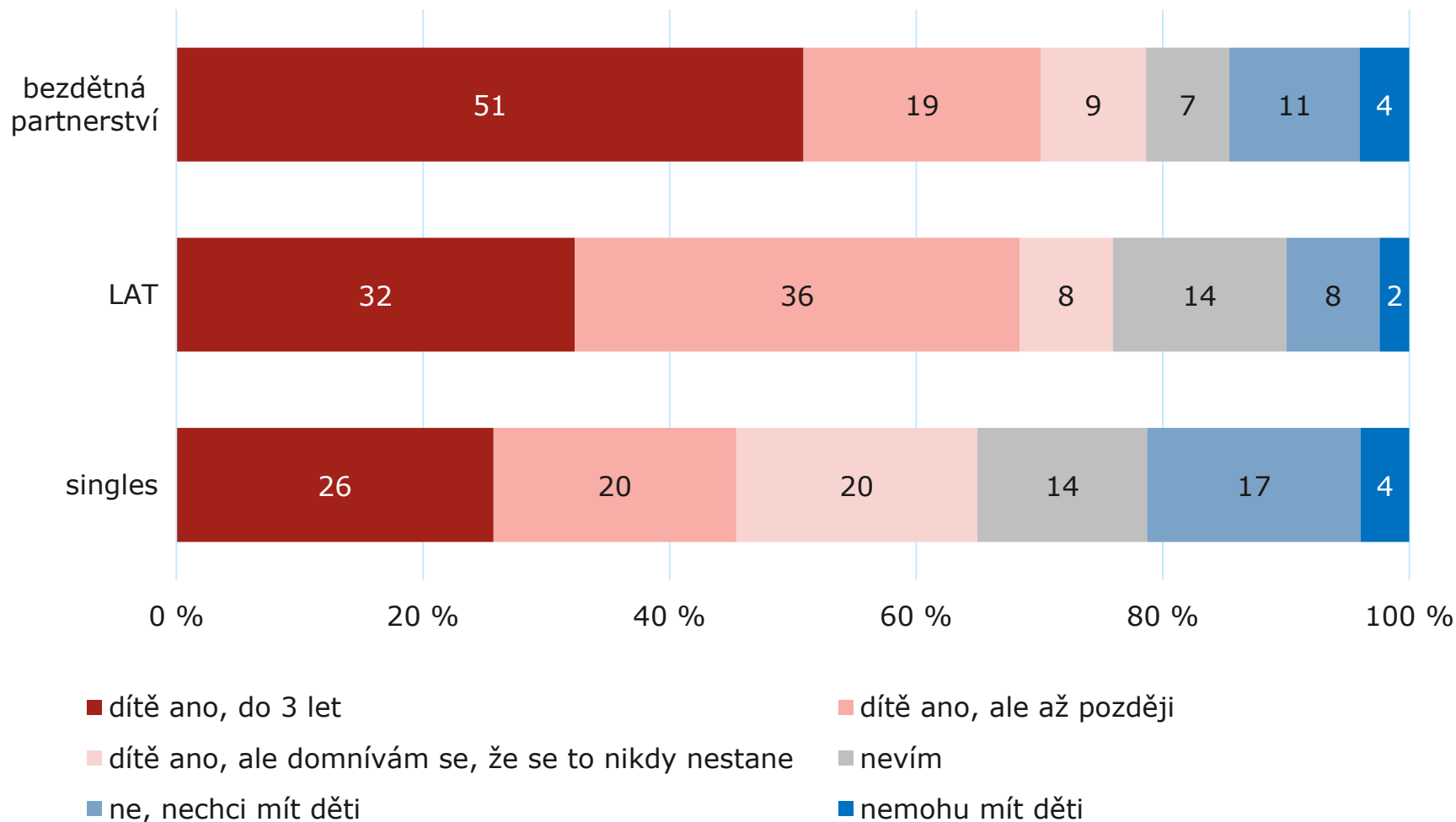
- v horizontu tří let, by si dítě přálo 40 %
- později 20 %
- dítě by si dítě přálo, ale obává se, že se to již nestane 13 %

Žádné děti si v budoucnu nepřeje zhruba 13 %

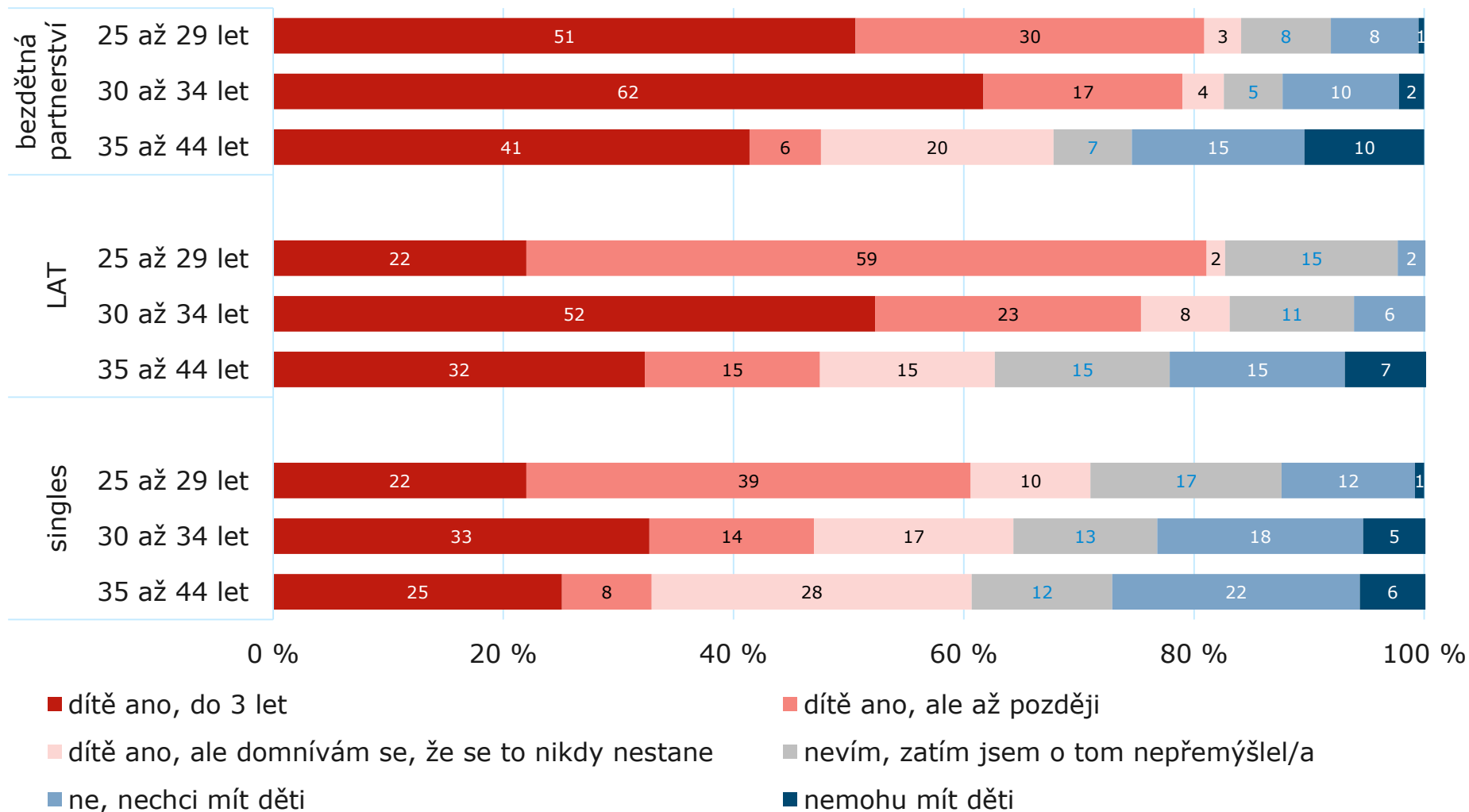
Rozdíly v rodičovských plánech a přáních podle

- typu partnerství
- věku
- pohlaví
- vzdělání

Rodičovské plány podle partnerství

Rodičovské plány podle partnerství a věku

Počet dětí a časování rodičovství

Preference dvou dětí (57 %)

- Jedno dítě častěji než v populaci (20 %)
- Tři a více dětí méně často (9 %)

Ideální věk pro první dítě: 30 let muži, 27 let ženy

Preferovaný věk pro první dítě: 34 let muži, 31 let ženy

Nejpozdější věk pro poslední dítě: 44 let muži, 39 let ženy

Dobrovolná vs. nedobrovolná bezdětnost

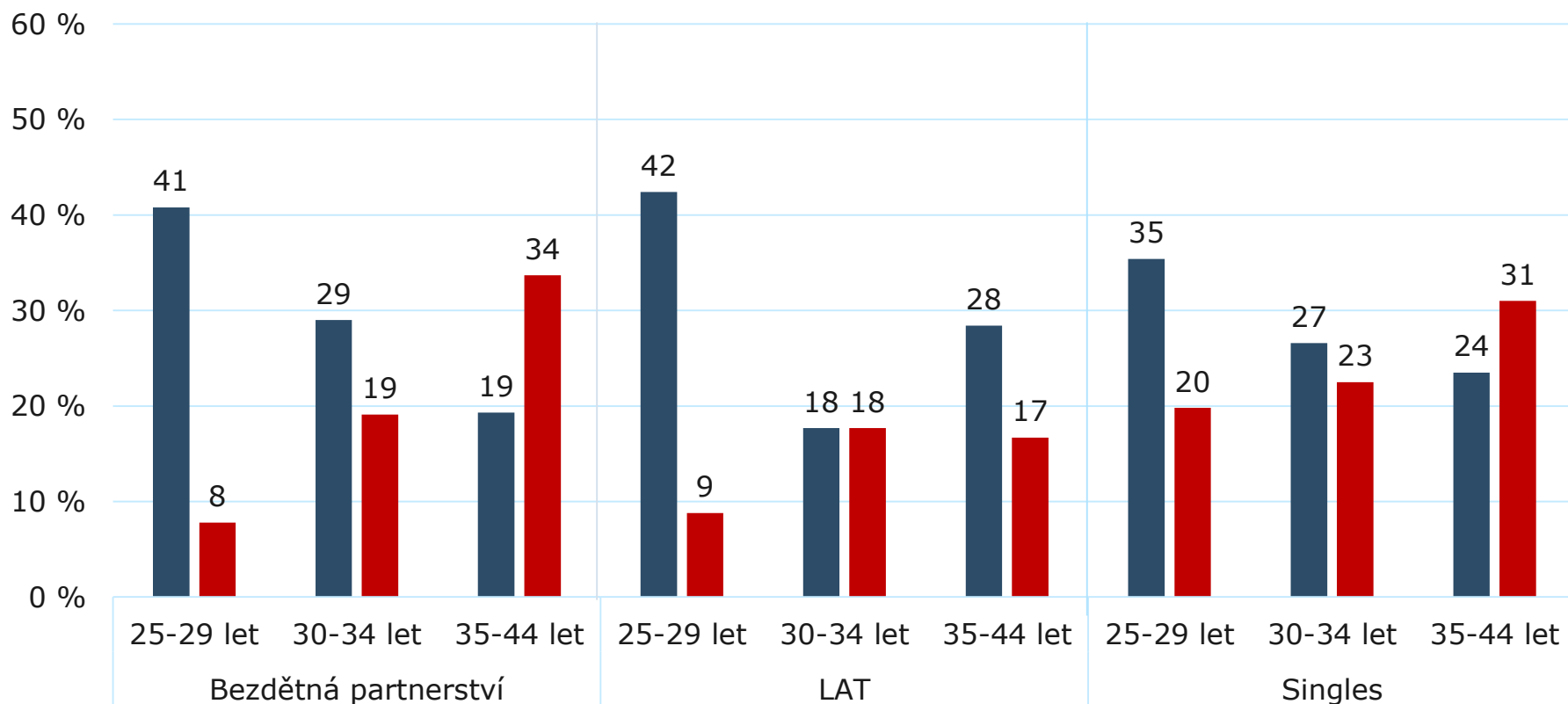
Faktory:

- demografické (pohlaví, věk)
- situační (partnerství, zdravotní stav)
- strukturální (vzdělání, ekonomický status)
- hodnotové (postoj k rodičovství, genderovým rolím)

Aktuální bezdětnost

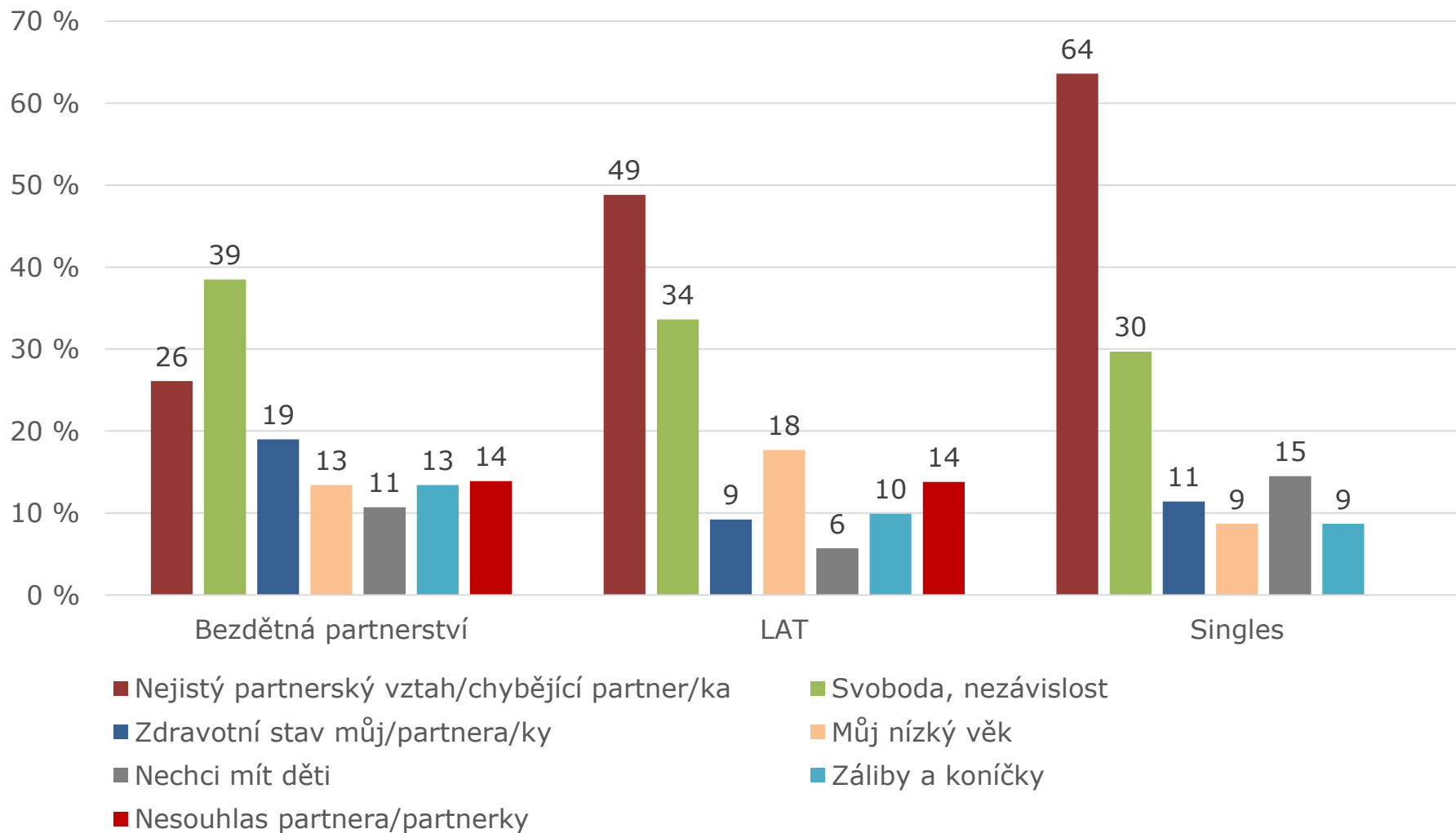
- jednoznačně svobodné rozhodnutí (30 %)
- jednoznačně výsledek různých životních okolností (21 %)

Bezdětnost jako svobodná volba nebo důsledek životních okolností?

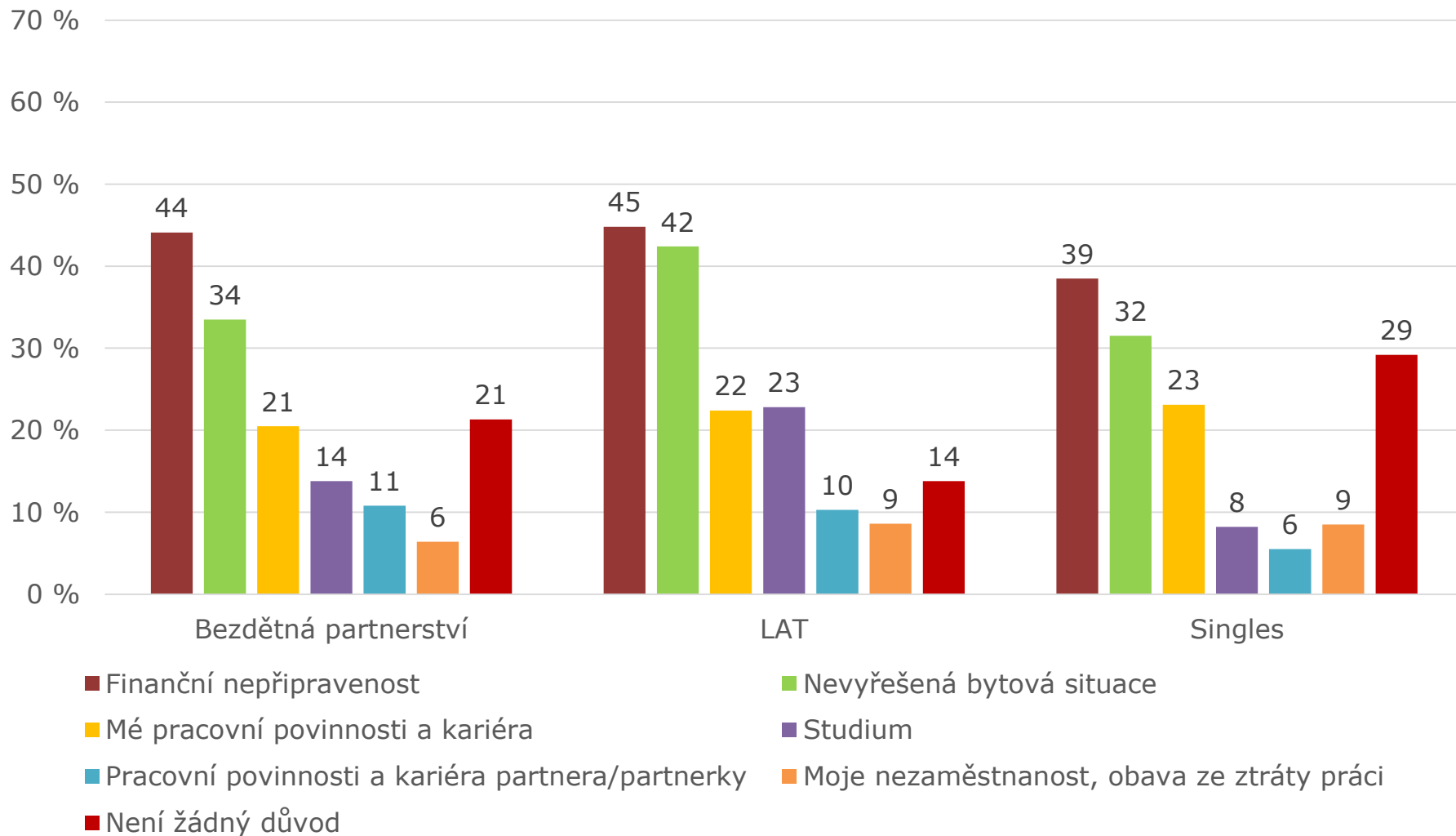

■ To, že nemám děti, je mé svobodné rozhodnutí ■ To, že nemám děti, je výsledkem různých životních okolností

Důvody bezdětnosti: osobní

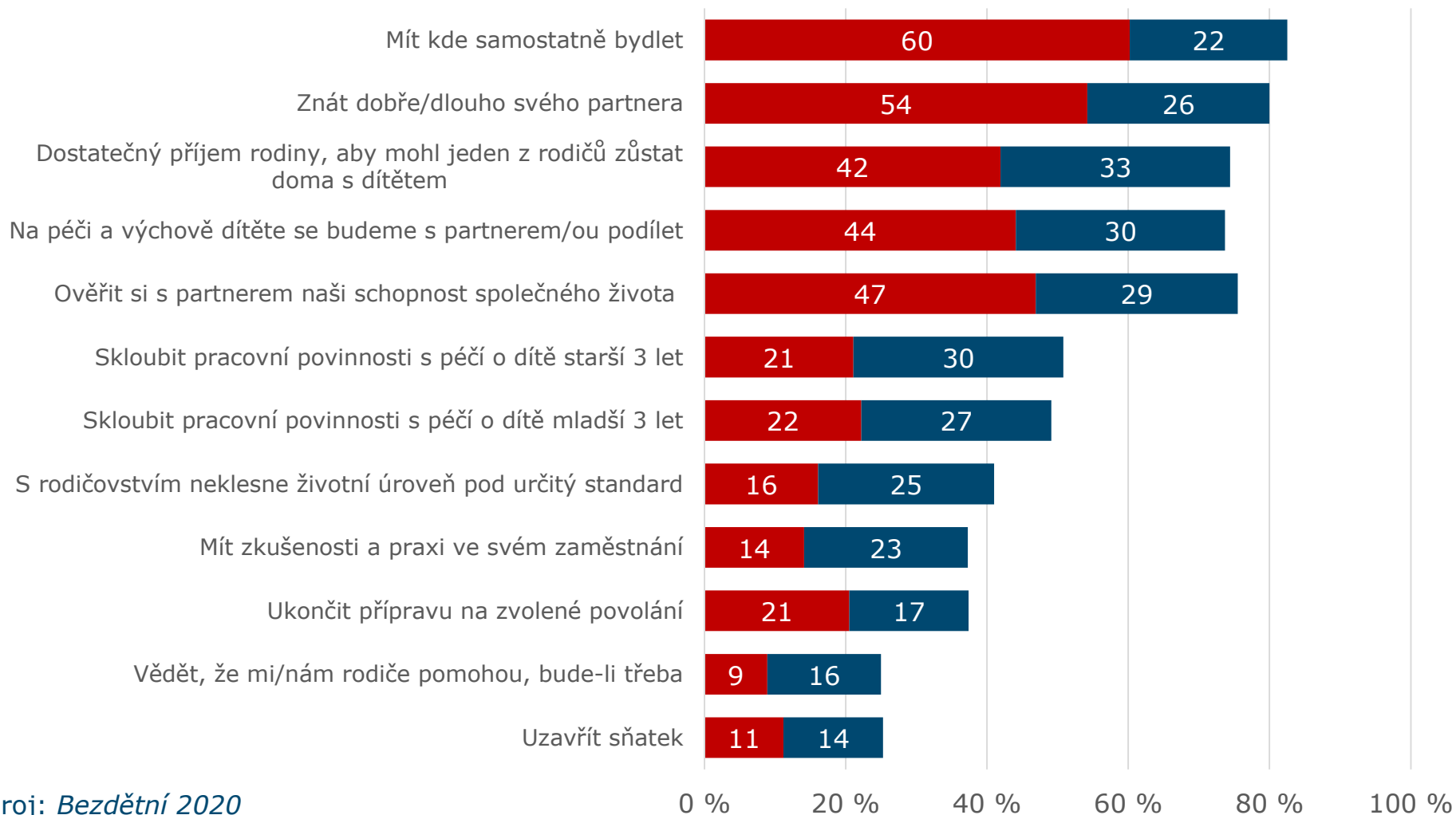

Důvody bezdětnosti: ekonomické

Podmínky pro uskutečnění rodičovství TOP2 BOX

Postoje k rodičovství

TOP2 BOX

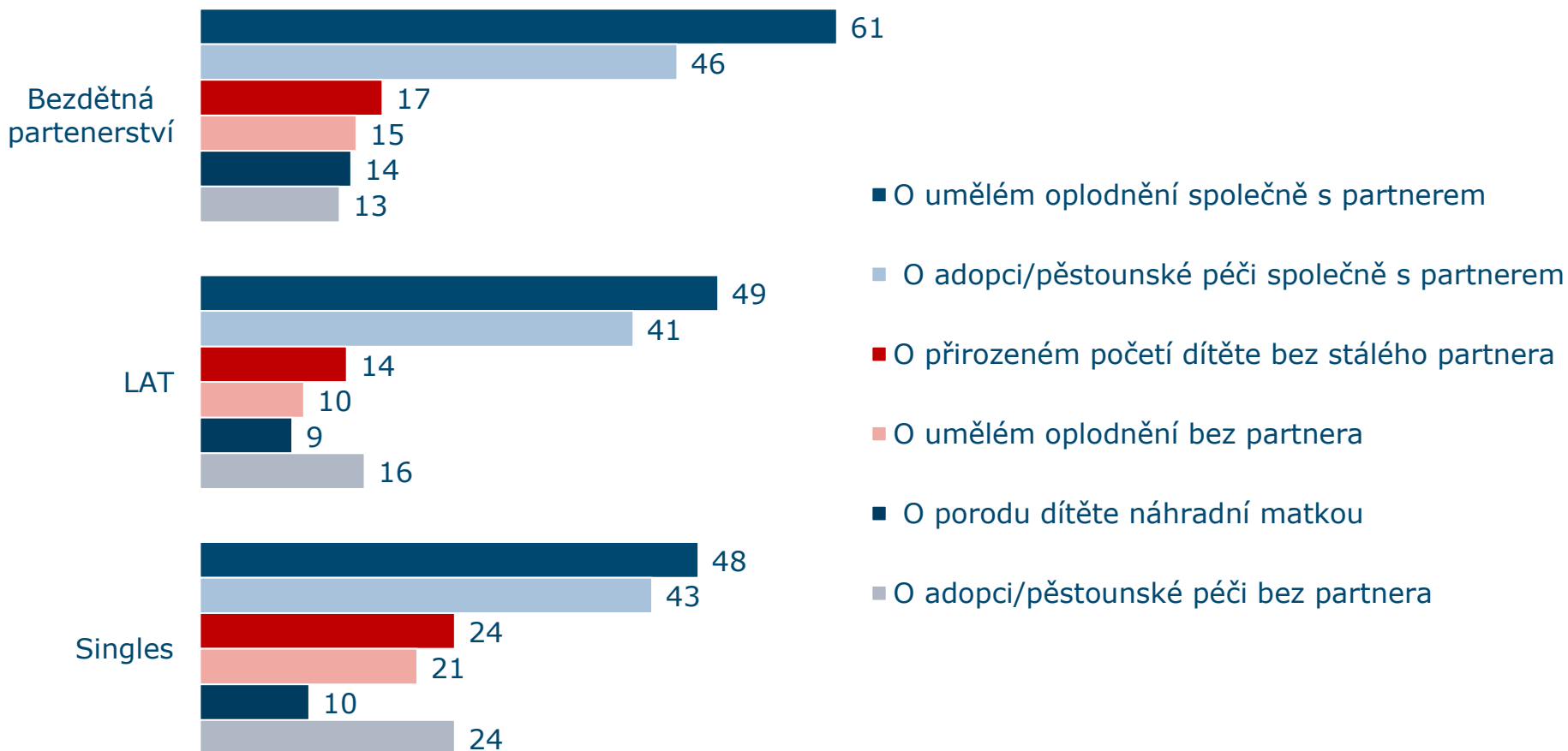
■ Rozhodně souhlasím

■ Spíše souhlasím

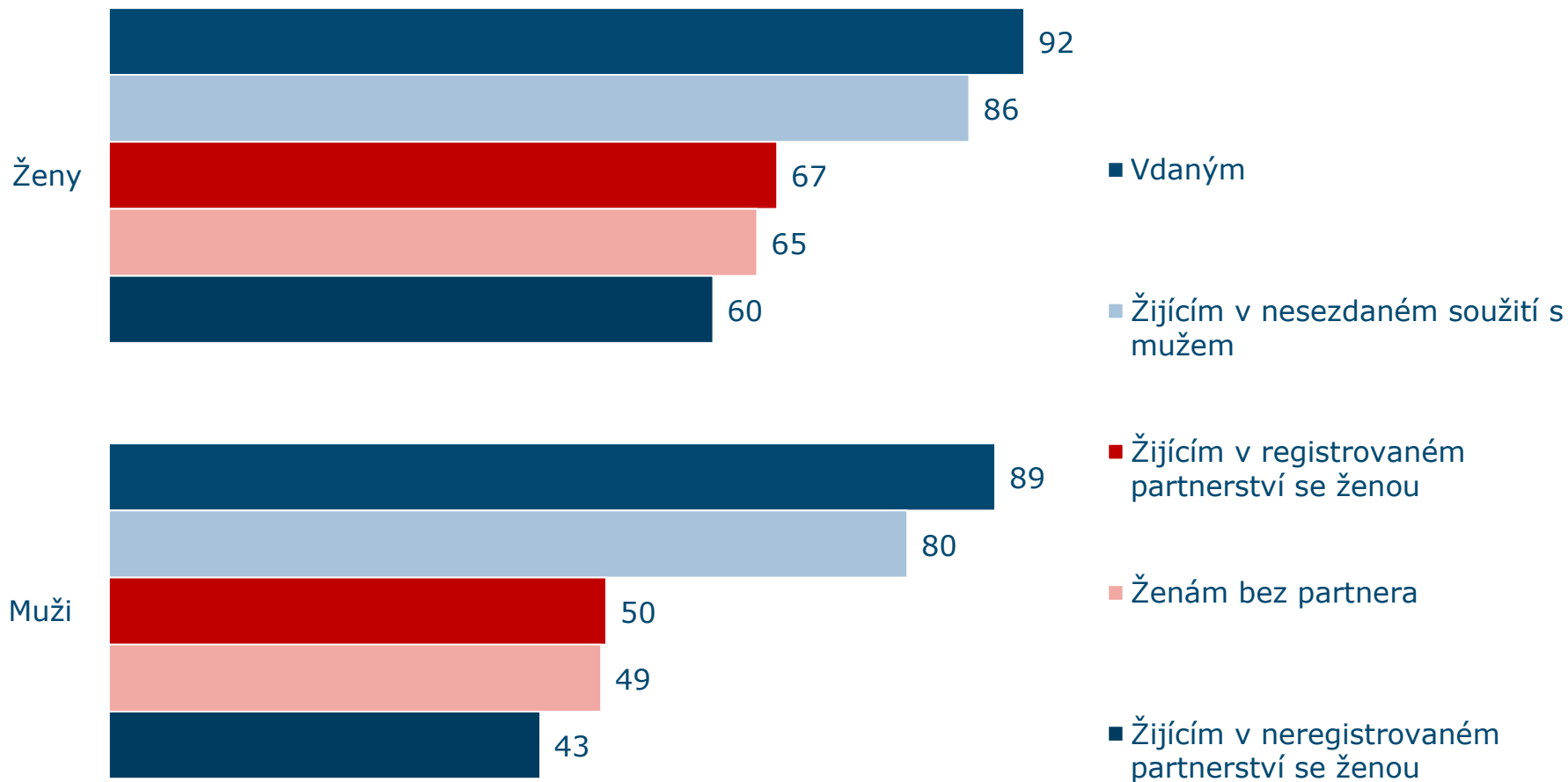
Postoje k alternativním způsobům rodičovství (pouze ženy)

rozhodně ano + spíše ano

Postoje k umělému oplodnění

rozhodně ano + spíše ano

DĚKUJI ZA POZORNOST

lucie.zackova@vupsv.cz

POSTOJE A NÁZORY NA RODINU A RODINNOU POLITIKU

BEZDĚTNÝCH JEDNOTLIVCŮ A PÁRŮ

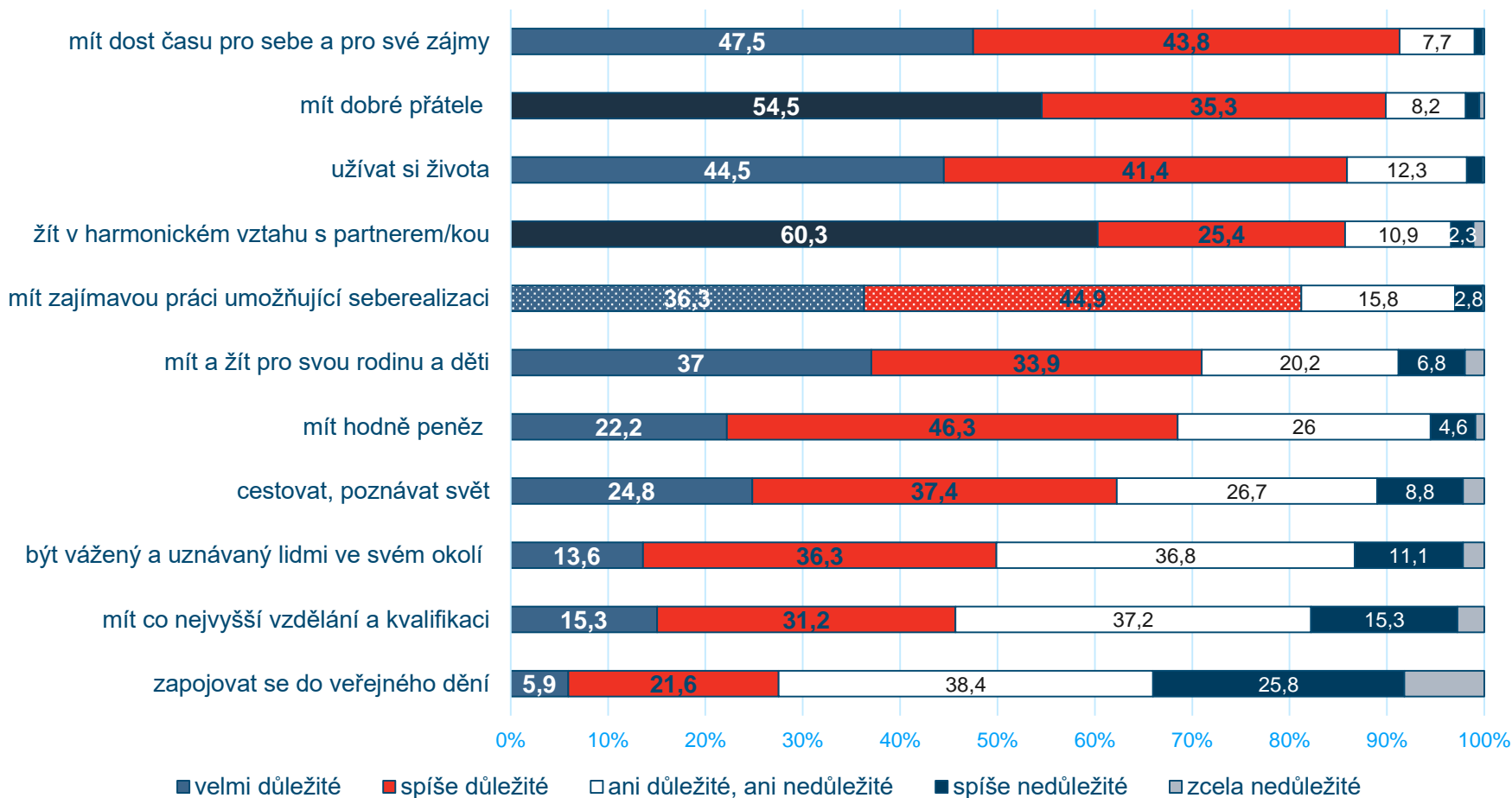
Věra Kuchařová

Workshop – Komplexní výzkum o situaci rodin a seniorů – 8. 6. 2021

Výběr poznatků k tématům:

- Hodnotové orientace
- Postoje a rodičovské plány
- Názory na rodinu - bezdětní a vybrané cílové skupiny rodičů nezletilých dětí
- Názory na genderovou dělbu činností v rodině
- Vnímání rodinné politiky

Význam životních hodnot bezdětných, v %

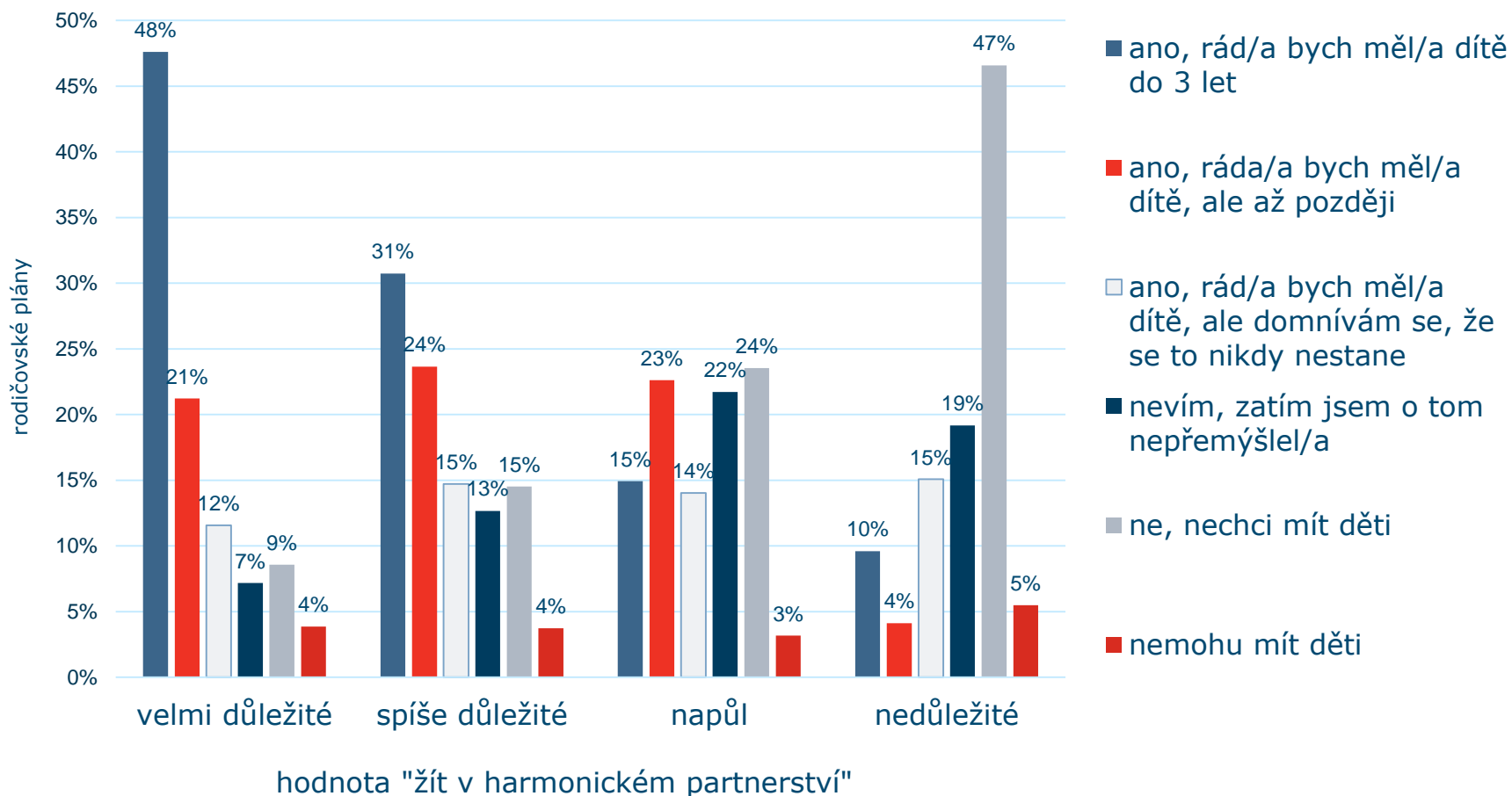

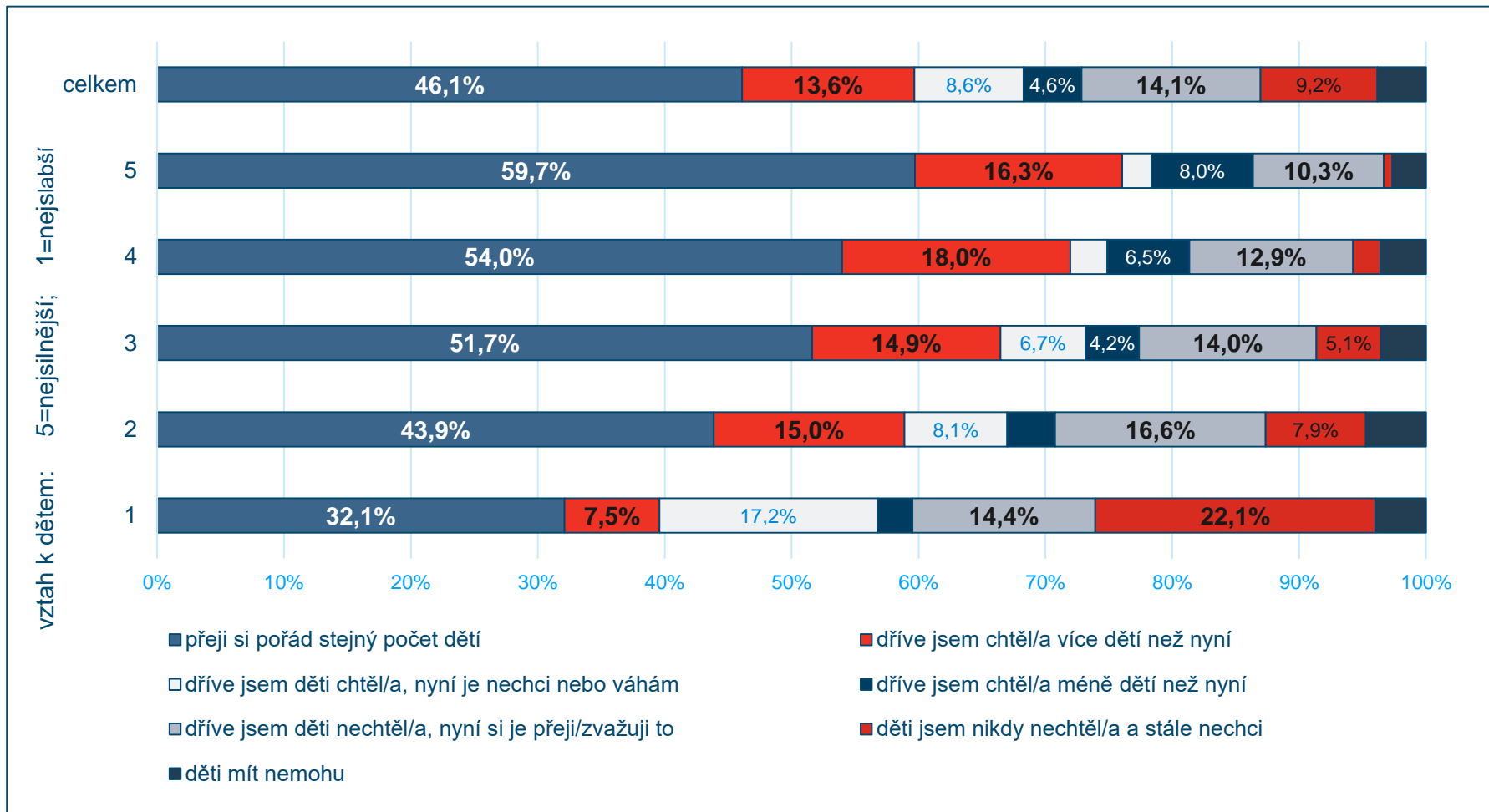
Faktorová analýza důležitých životních hodnot

	úspěch a aktivita	zájmové aktivity	partnerství a rodina	peníze a užívání života
mít dost času pro sebe a pro své zájmy		0,956		
žít v harmonickém vztahu s partnerem/kou			0,869	
být vážený a uznávaný lidmi ve svém okolí	0,693			
mít hodně peněz				0,807
užívat si života		0,321		0,705
mít a žít pro svou rodinu a děti			0,841	
mít zajímavou práci umožňující seberealizaci	0,549			-
mít co nejvyšší vzdělání a kvalifikaci	0,761			
zapojovat se do veřejného dění	0,692			
cestovat, poznávat svět		0,956		
procento vyčerpané variance	20,5	20,3	15,7	13,6
hlavní diferencující nebo korelované proměnné	Vzdělání, soc.ekon. status, spokojenost s prací, se životem, význam práce	Věk, vzdělání, spokojenost se životem, význam práce	Věk, rodinný stav, soc.ekon. status, spokojenost se životem, partnerské soužití, rodičovské plány, význam práce, vztah k dětem	Věk, soc.ekon. status

Souvislost rodičovských plánů s hodnotou harmonického partnerství

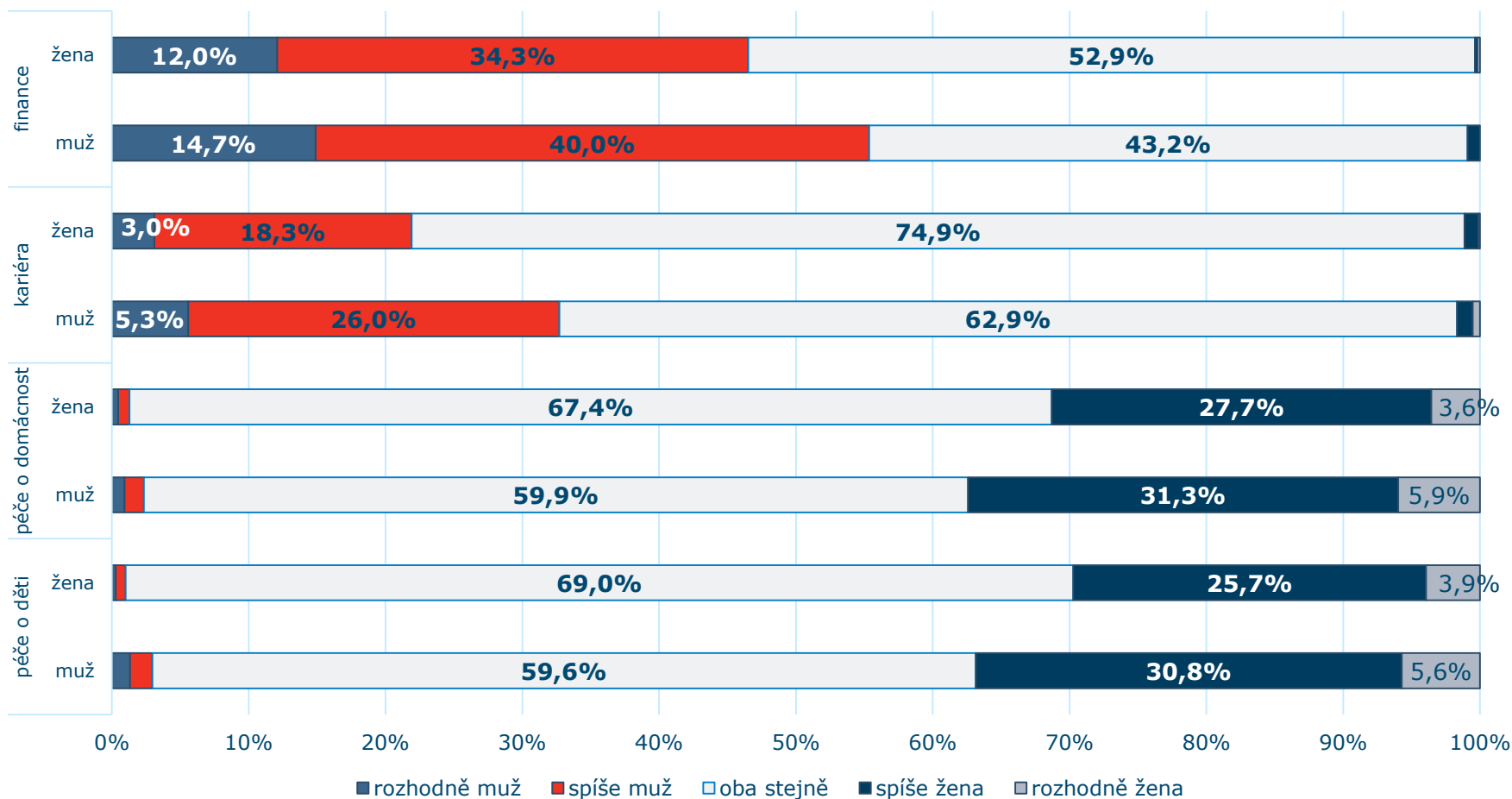
Souvislost mezi vztahem k dětem a trvalostí rodičovských plánů

Souhlas s výroky týkajícími se rodiny, dětí a rodičovství

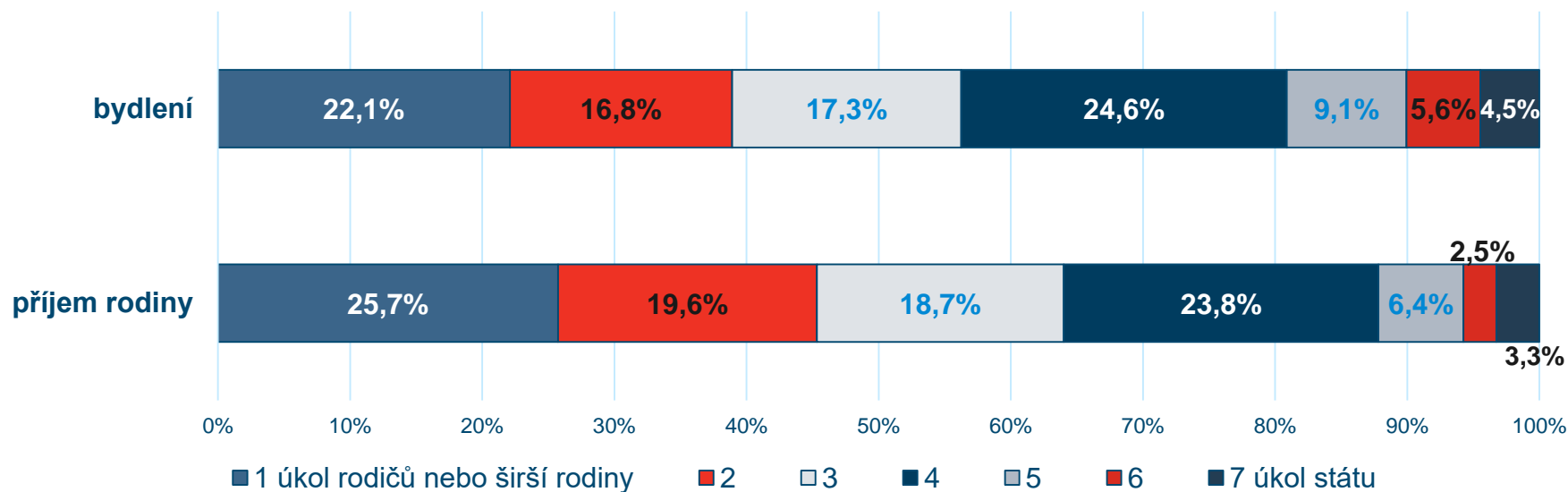
průměry a podíly na pětibodové škále: 1 = rozhodně souhlasím 5 = rozhodně nesouhlasím	bezdětní		samoživitelé		vícedětné rodiny		
	Průměr	podíly souhlasných odpovědí					
		rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím	rozhodně souhlasím	spíše souhlasím
Je v pořádku, když se žena rozhodne mít a vychovávat dítě sama , bez muže.	2,55	20,6	30,9	24,7	46,4	13,5	35,5
Je v pořádku, když se rodiče rozvedou/rozejdou , i když mají děti.	2,78	14,5	25,1	18,3	46,2	7,9	29,3
Manželství nebo dlouhodobý stálý vztah je předpokladem štěstí .	2,78	12,5	29,4	13,3	39,9	40,0	42,1
Dítě potřebuje domov s oběma rodiči , aby vyrůstalo šťastně.	2,37	24,9	33,7	16,7	42,0	55,5	31,7
Lidé, kteří chtějí mít děti, by měli uzavřít sňatek .	3,01	10,1	22,5	-	-	-	-
Je v pořádku, když spolu mladí lidé žijí bez sňatku	1,98	30,9	32,9	-	-	-	-
Je v pořádku, když má muž nebo žena současně více dlouhodobých stálých partnerských vztahů .	4,18	2,8	5,9	-	-	-	-
Je v pořádku, když se lidé rozhodnou, že si nepřejí mít děti .	2,17	34,6	27,7	-	-	-	-

Názory na genderovou dělbu činností v rodině podle pohlaví

Reflexe rodinné politiky:

- role státu
- povědomí o opatřeních
- vliv na rodičovské plány

Vnímání role státu – vybrané oblasti potřeb rodin - srovnání cílových skupin

Hlavní je role RODINY .	Průměrné hodnocení na 7bodové škále – srovnání průměrů za různé cílové skupiny					Bezdětní	Hlavní je role STÁTU .
	Lidé 18-75 let	Sólo rodiče	Rodiny se 3+ dětmi	Rekon- stituované rodiny	Rodiny se školními dětmi		
Zajištění dostatečného příjmu rodin s dětmi je úkol rodičů nebo širší rodiny.	–	–	–	–	–	2,9	Zajištění dostatečného příjmu rodin s dětmi je úkol státu .
Zajištění bydlení pro rodiny s dětmi je odpovědností rodiny .	–	–	–	–	–	3,2	Zajištění bydlení pro rodiny s dětmi je odpovědností státu .
Zajištění potřeb nezletilých dětí je věcí jejich rodiny .	2,9	3,2	3,0	2,8	3,0	–	Zajištění potřeb nezletilých dětí je věcí státu .
Řešení vážných finančních potíží rodiny je věcí jejich členů.	3,1	3,6	3,4	3,2	3,0	–	Řešení vážných finančních potíží rodiny je věcí státu .
Rodiny by měly převzít více zodpovědnosti , aby se o sebe dokázaly postarat.	3,2	3,6	3,7	3,6	–	–	Stát by měl převzít více odpovědnosti za rodiny a zajistit, aby bylo o všechny postaráno.

Znalost opatření rodinné politiky a role vybraných nástrojů v rozhodování o rodičovství

Průměrné hodnoty významu opatření měřeného pomocí 4bodové škály, 1 = určitě hraje roli 4 = určitě nehraje roli									
Řádky: Celková znalost opatření rodinné politiky	Podmínky mateřské a rodičovské dovolené	Daňové zvýhodnění rodičů s dětmi	Dostupná zařízení denní péče o děti v předškolním věku	Přídavky na děti	Právní záruka návratu do původního zaměstnání po rodičovské dovolené	Pružná pracovní doba, zkrácené úvazky pro pracující rodiče s malými dětmi	Podpora bydlení pro rodiny s dětmi	Znalosti rodinné politiky – podíl v %	
Sloupce: Opatření RP									
Mám o nich dobré znalosti	2,22	2,22	2,10	2,50	1,91	1,99	2,22	3,3	
Mám o nich nějaké znalosti, spíše dílčí	1,98	2,18	2,02	2,33	2,01	2,02	2,18	29,3	
Moc toho o nich nevím	2,14	2,24	2,11	2,36	2,08	2,08	2,24	42,5	
Vůbec nic o nich nevím	2,29	2,45	2,31	2,49	2,31	2,28	2,40	25,0	
celkem	2,12	2,26	2,12	2,39	2,10	2,10	2,25	100,0	

Pár poznámek na závěr – podněty k dalšímu zkoumání

- Souhrnně je možno říci, že z pohledu hodnotových orientací snižuje rodičovské ambice spíše zájem o budování společenského statusu/prestiže či angažovanost než hédonismus nebo samotné profesní aspirace.
- Hypotetický závěr, že práce a zaměstnání nejsou (hlavními) konkurenčními zájmy bezdětných lidí proti rodičovství. Tito lidé spíše kladou do popředí vedle partnerských vztahů a přátelství také mimopracovní seberealizaci.
- Existuje však diferenciacce podle formy soužití, v různé míře podle demografických charakteristik, socio-ekonomického statusu.
- Natalitní plány ovlivňuje i hodnota dítěte a spokojenost se životem.
- Bezdětní podobně jako sólo rodiče kladou méně důraz na úplnost a stabilitu rodiny.

DĚKUJI VÁM ZA POZORNOST

vera.kucharova@vupsv.cz